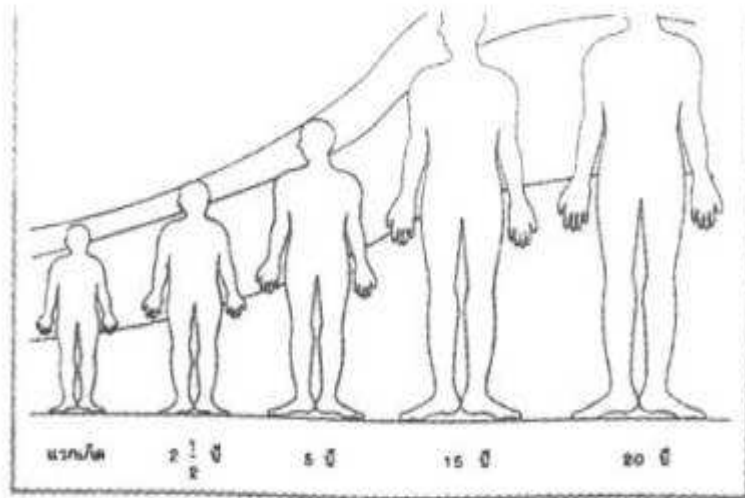

สมอง: กระบวนการคิด [3]

พัฒนาการของสมอง แรกเกิดถึงวัยรุ่น

พัฒนาสมองในวัยต่าง ๆ

แรกเกิดถึงวัยรุ่น

เข้าได้กับระยะการพัฒนากการที่แบ่งโดย Jean Piaget ซึ่งแบ่งเป็น 4 ระดับ

1. Sensorimotor stage (0-2 ปี) ระยะนี้เด็กจะพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ และการมองเห็น เรียนรู้เฉพาะสิ่งที่เป็นรูปธรรมโดยสัมผัส และมีปฏิกิริยาต่อสิ่งแวดล้อม แก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก
2. Pre-Operational stage (2-7 ปี) พัฒนาการด้านภาษา แต่ยังคงคิดเป็นนามธรรมไม่ได้ ต้องเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เช่น เรียนรู้ธรรมชาติ วัตถุ มีความคิดรวบยอด และมีเหตุผลบ้าง
3. Concrete Operation (7-11 ปี) เกี่ยวกับเรื่องความคิดรวบยอด และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้บ้าง และเรียนรู้ผ่านการกระทำ มีเหตุผลสามารถคิดกลับไปกลับมาได้ มองสิ่งต่างๆ ได้หลายแง่หลายมุมมากขึ้น สามารถแบ่งแยกหมวดหมู่มากขึ้น
4. Formal Operation (11-15 ปี) ความคิดเหมือนผู้ใหญ่ คิดซับซ้อนขึ้น มีความคิดแบบมีวิจารณญาณ ไตร่ตรอง สามารถเข้าใจ สิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดีขึ้น สามารถใช้เหตุผลอธิบาย และแก้ปัญหา ตัดสินใจ และมองความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ได้

ในการประชุมสัมมนาที่ White house เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2541 ได้สรุปผลวิจัยเกี่ยวกับสมองและรวบรวมความรู้ต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้บริการให้ประชาชนอเมริกามีความรู้ใน website <http://www.nncc.org/> เพื่อให้ประชาชนอเมริกามีความรู้ในการพัฒนาเด็กให้ถูกทาง ซึ่งได้รวบรวมไว้ดังต่อไปนี้

การพัฒนาของเด็กวัย 3 ขวบ

- ช่วงวัยเด็ก 3 ขวบนี้ เป็นวัยที่ช่างสงสัย เต็มไปด้วยคำถาม การเฝ้าดู สังเกตและเลียนแบบ และยุ่งอยู่กับการสำรวจโลกใบน้อยๆ ของพวกเขา
- เด็กวัย 3 ขบนี้ จะสนใจเกี่ยวกับการฝึกทักษะอย่างมาก เช่น จะเล่นไม้ส่นหรือขี่จักรยานสามล้อ หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่เขาชอบได้นานๆ

- เด็กวัย 3 ขวบจะจำเรื่องราวในอดีตได้น้อยมาก และยังไม่เข้าใจเรื่อง "เมื่อวานนี้" หรือ "วันพรุ่งนี้" เหมือนที่ผู้ใหญ่เข้าใจ เด็กจะชอบทำกิจกรรมซ้ำๆ ซากๆ หรืออาจจะทำ หรือไม่ทำได้ เช่น การต่อภาพใหญ่จากชิ้นส่วนย่อยๆ รวมกัน ช่วงอายุในวัยเด็ก 3 ขวบนี้ เป็นช่วงสำคัญที่จะทำให้เข้าใจ ถึงการเปลี่ยนแปลง และความต่อเนื่องที่เกิดขึ้น ในเวลาต่อมา

การพัฒนาด้านสติปัญญา

- พุดประโยคสมบูรณ์ได้โดยใช้คำ 3-5 คำ เช่น คุณแม่กำลังดื่มน้ำผลไม้ หรือ มีสุนัขตัวใหญ่หนึ่งตัว
- สามารถฟังนิทานหรือหนังสือสั้นๆ ได้อย่างตั้งใจ
- ชอบฟังนิทานช่วงทำนองง่ายๆ ซ้ำๆ ซากๆ ที่ใช้คำเดิม
- สามารถที่จะเล่านิทานจากรูปหรือหนังสือง่ายๆ ได้
- ต่อลูกบล็อกได้ 5-7 หล็อก
- สนุกสนานกับการเล่นปั้นดินปั้นแป้งโด (ให้เป็นก้อน แ่ง กลมๆ หรือบิด)
- สามารถต่อภาพด้วยชิ้นส่วน 6 ชิ้น
- วาดวงกลม และสี่เหลี่ยมจตุรัสได้
- จับคู่รูปภาพได้
- เข้าใจสีพื้นฐานๆ ได้ เช่น สีแดง สีน้ำเงิน สีเหลือง สีเขียว
- สามารถนับสิ่งของได้ 2-3 สิ่ง
- สามารถแก้ปัญหาได้ถ้าเด็กต้องการในเรื่องง่ายๆ
- สนใจเรื่องความเหมือนความต่าง
- สามารถแยกแยะ จับคู่ และเรียกสีได้
- สามารถบอกอายุตนเองได้

การพัฒนาด้านร่างกาย

- ใส่รองเท้าได้ด้วยตนเอง (ยังไม่สามารถผูกเชือกกรองเท้าด้วยตนเองได้)
- แต่งตัวได้โดยผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือบ้าง (การติดกระดุม การรูดซิป)
- ป้อนข้าวเองได้ (อาจหกเลอะเทอะบ้าง)
- กระโดดขาเดียวได้
- ขี่จักรยานสามล้อได้
- เดินเป็นเส้นตรงได้
- สามารถยืน ทรงตัว และกระโดดขาเดียวได้
- กระโดดข้ามสิ่งกีดขวางสูง 6 นิ้วได้
- สามารถใช้ช้อนส้อมและทานเองได้
- สามารถแปรงฟัน ล้างมือ และล้างหน้าด้วยตนเองได้

การพัฒนาด้านอารมณ์ และสังคม

- ยอมรับคำแนะนำ และทำตามคำสั่งง่ายๆ

- ชอบช่วยเหลือทำงานบ้าน
- ช่างสังเกต และชอบเฝ้าดู
- ชอบเล่นกับเด็กคนอื่นเป็นระยะเวลาสั้นๆ แต่ยังคงไม่รู้จักการแบ่งปันหรือเล่นร่วมกัน

แนวคิดสำหรับผู้เลี้ยงดูเด็ก

- เรื่องราวใช้ห้องน้ำ เด็กหลายคน(โดยเฉพาะเด็กผู้ชาย) ไม่มีความพร้อมเรื่องราวใช้ห้องน้ำด้วยตนเอง จนกระทั่งอายุมากกว่า 3 ขวบขึ้นไป บางครั้งอาจมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ดังนั้น ควรมีอารมณ์เย็น และหลีกเลี่ยงการทำให้เด็กอาย
- ฝึกพัฒนาการทำงานประสานกันระหว่างการใช้มือและตา โดยใช้มือและตา โดยใช้เชือกกรองเท้า ลอดผ่านกระดุม เม็ดใหญ่ หรือลูกบิดเก่าๆ
- เล่นลูกบอล สอนให้เด็กรู้จักขว้างลูกบอล จับ และเตะลูกบอลขนาดต่างๆ
- สอนเด็กให้รู้จักกระโดดเหมือนกระต่าย เดินปลายเท้าเหมือนนก และเดินอย่างเปิด เลื้อยเหมือนงู และวิ่งเหมือนกวาง
- สนทนากับเด็กบ่อยๆ โดยใช้ประโยคสั้นๆ ถามคำถาม และฟัง
- ช่วยเพิ่มคำข้อความในประโยคพูดของเด็ก "ใช่แล้ว นั่นคือดอกไม้ ดอกไม้ที่สูง สีแดง กลิ่นหอม"
- สอนเด็กให้รู้จักและจำชื่อนามสกุลของตนเองให้ได้
- จัดหาหนังสือให้เด็กได้อ่าน และอ่านเล่มเดิมให้เด็กฟังหลายๆครั้ง อ่านบทโคลงกลอนเป็นช่วงจังหวะทำนอง ส่งเสริมให้เด็กฟังเรื่องเดิมซ้ำๆ และคุยกันในเรื่องคิดต่างๆ คติธรรม และเหตุการณ์ต่างๆ อ่านชื่อเรื่องและชี้จุดสำคัญๆ ในหน้านั้นๆ ชุดนั้นๆ และเคื่องหมายจราจร
- ส่งเสริมการอ่านการเขียน โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม จัดเตรียมกระดาษ สมุดบันทึกเล็กๆ และปากกาสำหรับใช้ในการทดลองละคร
- นับสิ่งของ เช่น ลูกกอล์ฟ ถ้วย ผ้ากันเปื้อน หรือตุ๊กตา ถ้าเป็นไปได้มีโอกาสช่วยในการใช้มาตรวัด และนับโดยให้เด็กได้มีโอกาส ช่วยในการใช้มาตรวัด และนับตามไปพร้อมๆ กับผู้ปกครองที่ละชั้นๆ
- อธิบายว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรและทำไม โดยใช้หนังสืออ้างอิงช่วยเด็กทำการทดลองวิทยาศาสตร์แบบง่ายๆ เช่น ความน่าสนใจของแม่เหล็ก น้ำที่ถูกแช่แข็ง การปลูกต้นไม้ การเล่นว่าวในวันที่มีลมแรง
- จัดเตรียมชุดของเล่น คุยถึงความเหมือนความต่าง เช่น อธิบายลำดับขั้นตอนการทำอาหาร ให้เด็กทำการทดลองด้วยก้อนน้ำ เครื่องมือ สวิทเปิดปิดไฟ ลูกบิดประตู กลอนประตู
- ร้องเพลงง่ายๆด้วยเครื่องมือง่ายๆ เช่น ดัดแปลงกล่องให้เป็นกลอง การเต้นรำทำเพลงโดยอาศัยการเคลื่อนไหวของร่างกาย เล่นเกมรีๆข้าวสาร อิมมอยซันผ้า
- ศิลปะซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเต็มที่ ขอให้หลีกเลี่ยงการพูดถามว่า อะไร ในขณะที่เด็กกำลังวาดเด็ก 3 ขวบ อาจจะยังไม่รู้หรือไม่สนใจ แต่ขอให้เขาได้สนุกกับกระบวนการในการวาดอย่างง่ายๆ ก็พอ
- วาดหน้าคนบนถุงเท้าเก่าๆ และแสดงให้เด็กรู้ถึงการเล่นหุ่นมือ
- พูดถึงสี ตัวเลข และรูปร่างในการสนทนาทุกวัน "เราต้องการไข่ 1 ฟอง นั่นรหัสสีแดง เนยอยู่ในกล่องสีเหลี่ยมเล็กๆ"
- ขอให้เด็กๆ ได้ช่วยงานบ้าน เช่น เก็บถุงเท้าในลิ้นชัก รดน้ำต้นไม้

การพัฒนาของเด็กวัย 4 ขวบ

- เด็กวัย 4 ขวบ จะเป็นเด็กวัยที่ใช้พลังงานไปกับการเล่น เล่น และเล่น เป็นวัยที่มีจินตนาการ ไม่มีความอดทน และชอบทำตนเป็นตัวตลกขบขัน ภาษาของเด็กวัย 4 ขวบนี้ จะพูดจาเล่นคำใช้เสียงที่ดัง ตะโกนและหัวโหลกฮา
- เด็ก 4 ขวบ จะมีจินตนาการที่ยิ่งใหญ่กว่าความเป็นจริง ซึ่งมักจะปฏิเสธความจริง และมักจะถูกทำให้เชื่อ และการพูดจาอ้อวตเกินจริง ถือเป็นเรื่องปกติของเด็กวัยนี้
- เด็กวัย 4 ขวบนี้จะรู้สึกดีหากได้แสดงออก ในสิ่งที่ตนต้องการแสดงให้เห็นถึง ความเชื่อมั่นในตัวเอง และเต็มใจที่จะลองของใหม่ ผจญภัยในสิ่งแปลกใหม่เด็ก ชอบแข่งวิ่งขึ้นลงบันไดหรือวิ่งตามมุมห้อง ขี่จักรยาน ผู้ปกครองหรือครู ยังคงต้องเฝ้าดูแลเขาอย่างใกล้ชิด เพราะเขายังไม่รู้ถึงภัย ที่จะมาถึงข้างหน้า จากการเล่นที่เขายังไม่สามารถประเมินความสามารถของตนเองได้อย่างถูกต้องนั่นเอง การออกแรงมากเกินไป การวิ่งเร็วอย่างไม่คิดชีวิต อาจทำให้เขาประสบอุบัติเหตุได้

การพัฒนาด้านสติปัญญา

- สามารถเรียงลำดับสิ่งของจากใหญ่ไปเล็กได้
- สามารถจดจำตัวอักษรที่ได้เรียนได้ และสามารถเขียนชื่อตนเองได้
- จำคำในหนังสือง่ายๆ ได้ หรือเครื่องหมายง่ายๆ
- เข้าใจความหมาย สูงที่สุด ใหญ่ที่สุด เท่ากัน มากกว่า บน ใน ใต้ เหนือ
- นับสิ่งของ 1-7 ได้ด้วยเสียงดัง แต่บางครั้งอาจไม่เรียงตัวเลขกัน
- เข้าใจลำดับก่อนหลัง ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน (อาหารเช้าก่อนอาหารกลางวัน อาหารกลางวันก่อนอาหารเย็น อาหารเย็นก่อนเวลาเข้านอน)
- สามารถรู้ชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ถ้าได้รับการสอน
- ถามและตอบคำถาม เกี่ยวกับ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม
- รู้จักสี 6-8 สี และรูปทรง 3 ประเภท
- สามารถทำตามคำสั่งที่ไม่เกี่ยวข้องกันได้ 2 คำสั่ง "เอานมวางบนโต๊ะ และไปใส่เสื้อกันฝน"
- มีความเข้าใจพื้นฐานของหลักการที่สัมพันธ์กับตัวเลข ขนาด น้ำหนัก สี ระยะทาง ตำแหน่ง เวลา
- เข้าใจเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาไม่นานเช่น เข้าใจว่ามีอะไรเกิดขึ้นเมื่อวานนี้ แต่ยังไม่เข้าใจปฏิทิน

การพัฒนาด้านร่างกาย

- แต่งตัวได้โดยไม่ต้องได้รับความช่วยเหลือเล็กน้อย (ช่วยผูกเชือกกรองเท้า)
- ทานอาหาร แปรงฟัน หวีผม ล้าง แต่งตัว ด้วยตนเองได้
- วิ่ง กระโดด ข้ามสิ่งกีดขวางได้คล่อง
- ต่อบล็อกได้มากกว่า 10 บล็อก
- บั่นแบ่งเป็นรูปสิ่งของได้และรูปสัตว์ได้ในบางครั้ง
- ร้อยลูกปัดเม็ดเล็กได้

การพัฒนาด้านอารมณ์ และสังคม

- ส่วนใหญ่จะรู้จักการรอคิวและแบ่งปัน ; บางทีก็ยังคงค่อนข้างเป็นคนเจ้ากี้เจ้าการ
- ส่วนเด็กจะเข้าใจและเชื่อฟังกฎเกณฑ์ต่างๆ

- เปลี่ยนกฎเกณฑ์การเล่นเกมที่เขาต้องการ
- มักใช้คำถามว่า ทำไม
- ค่อยโอ้อวด และชอบการแสดงออกแสดงความเป็นเจ้าของ
- มีความกลัวความมืด และภูติผีปีศาจ
- เริ่มมีความเข้าใจถึงอันตรายในทุกครั้งที่ได้มีความกลัวสุดขีด
- มีความยากลำบากในการแยกแยะในเรื่องที่สร้างขึ้น (make believe) หรือสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริง (reality)
- บางครั้งจะพูดโกหก เพื่อปกป้องตนเองและเพื่อน โดยไม่มีความเข้าใจที่แท้จริงในสิ่งที่ทำลงไป แต่มักเกิดจากจินตนาการของเด็กที่เกิดขึ้น และพาไปสู่การพูดโกหก
- ส่วนใหญ่จะแสดงอาการโกรธ ด้วยคำพูด มากกว่าการแสดงออกทางร่างกาย คือ ร้องไห้
- ยังคงระเบิดอารมณ์ออกมา มากกว่าการเก็บกดภายใน
- สนุกสนานกับการสมมติตัวละคร ไปตามจินตนาการกับการได้เล่นกับเพื่อน
- สนุกสนานกับการได้เล่นบทละครต่างๆ

แนวคิดสำหรับผู้เลี้ยงดูเด็ก

- อ่านหนังสือต่างๆ และหลอกเด็กให้รู้จักดูหนังสือของเขาเอง สร้างทางเลือกการเรียนรู้การอ่านจากการอ่านตัวต่างๆ ไปรษณีย์ภัณฑ์ต่างๆ โฆษณาในหนังสือพิมพ์ และกล่องขนมต่างๆ ที่สะสมเอาไว้
- พูดถึงทำนองจิงหะง่าย ๆ พร้อม ๆ กับการใช้นิ้วมือไปด้วยกัน หลอกล่อให้เด็กวัย 4 ขวบ เรียนรู้และเล่านิทานให้เด็กวัยอ่อนกว่าฟัง
- เบนความสนใจไปที่การเขียนและการใช้คำ จัดหากระดาษและสมุดบันทึกเพื่อเขียน พิมพ์อักษรและตัวเลขบนงานศิลปะ และให้สัญลักษณ์ขั้นพื้นฐานของ เล่นด้วยรูปภาพ และคำอธิบายถึงสิ่งนั้นๆ
- จัดเตรียมงานด้านศิลปะให้หลากหลาย การเล่นแป้งโด สร้างเรื่องราวจากรูปภาพในวารสารต่างๆ จากผ้า จากข่าวพิมพ์ และจากวอลล์เปเปอร์ ส่งเสริมให้เด็กทำการทดลองจากสื่อใหม่ๆ เช่น จุกก๊อกและเส้นลวด หลอด เส้นด้าย สอนเด็กให้เรียนรู้ถึงการผสมสีต่างๆ และระบายสี
- ให้ความสำคัญกับการสอนตัวเลขและระยะห่าง การเรียงลำดับการนับจากสิ่งของที่เห็นได้ เช่น เครื่องเงิน ถูงเท้า ก้อนหิน ไม้ การรู้ถึงระยะห่าง ข้างบน ข้างใน ข้างหลัง ข้างๆ ก่อน หลังใหญ่กว่า ไกลกว่า เป็นต้น
- สอนเด็กให้รู้วิธีการใช้โทรศัพท์
- เด็กวัย 4 ขวบ มีความต้องการอย่างแรงกล้า และรู้สึกถึงความสำคัญและคุณค่า การชมเชยเมื่อเด็กทำได้สำเร็จ และให้โอกาสแสดงออกถึงความคิดอิสระ และเป็นตัวของตัวเอง
- สอนให้รู้จักสังเกตจุดเด่นรอบๆ ละแวกบ้าน ใกล้เคียงเพื่อสามารถรู้ทางไปหาเพื่อนบ้านได้
- ส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการทางด้านร่างกาย การเล่นตามหัวหน้าผู้นำ การเดินเลียนแบบตามสัตว์ต่างๆ การเล่นในที่ร่มอย่างท้าทาย เช่น การคลาน การปีน การกระโดดเหมือนนกบ การทรงตัว การวิ่งข้ามก้อนหิน การเดินโดยมีถุงถั่ววางบนศีรษะ
- ให้เด็กเรียนรู้ถึงชีวิตและความเป็นอยู่ โดยให้เด็กช่วยสร้างที่ให้อาหารของนก และแขวนในกรง ให้บันทึกชนิดของนก และให้รู้จักแยกแยะนกได้
- ให้เด็กช่วยผู้ปกครองวางแผนการปลูกต้นไม้ในสวน เด็กจะรักการรดน้ำต้นไม้ทุกวัน และจะสนุกกับการสังเกตและวัดผลการเจริญเติบโตของต้นไม้
- รู้จักแยกแยะความแตกต่างของขนบธรรมเนียมที่ต่างกันได้จากตุ๊กตา หุ่นมือ รูปภาพ และหนังสือ ส่งเสริมเรื่องวัฒนธรรม โดยให้เด็กเรียนรู้จากครอบครัว เพลง ข้อมูลข่าวสารการจัดงานเฉลิมฉลองต่างๆ

- จัดการแสดงละคร เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ เช่น ร้านขายของชำ ร้านพิซซา งานเลี้ยงวันเกิด และการดับไฟ

การพัฒนาของเด็กวัย 5 ขวบ

- เด็กวัย 5 ขวบ เป็นวัยที่ร่าเริง แจ่มใส ใช้พลังงานกับการเล่น และกระตือรือร้น ชอบวางแผน และถกคุยกันว่าใครจะเป็นคนทำอะไร เด็กวัยนี้จะสนใจการเล่นละคร กับเด็กคนอื่นๆ มีอารมณ์อ่อนไหว เกี่ยวกับความต้องการ และความรู้สึกของคนอื่นรอบๆ ตัวเขา รู้จักการรอคอยและการแบ่งปันให้คนอื่น "เพื่อนที่ดีที่สุด" จะมีความหมายต่อเขามากในวัยนี้
- ส่วนใหญ่เด็กวัย 5 ขวบ กำลังจะเข้าโรงเรียนอนุบาล เข้าจะมีความรู้สึกอยากกลับบ้านหลังเลิกเรียนมาพักผ่อนและเล่น ในสิ่งที่เขาอยากเล่น โดยไม่ต้องมีใครบอกให้ทำอะไรอย่างโน้นทำอย่างนี้ หรือต้องทำตามกลุ่มเพื่อนให้ทัน ในช่วงบ่ายของการเรียนอนุบาล จึงต้องจัดเวลาให้สมดุลระหว่างการเล่นกิจกรรม และการพักผ่อนตลอดเวลาทั้งวัน ระหว่างอยู่โรงเรียนอนุบาล ต้องได้รับการดูแลอย่างพิถีพิถันในทุกๆ เรื่อง เมื่อกลับถึงบ้านเด็กอาจจะเหนื่อย พูดมาก หิว หรืออยากเล่าประสบการณ์ทั้งวัน ที่ได้เจอมา

การพัฒนาด้านสติปัญญา

- ใช้ 5-8 คำในการสร้างประโยค
- ชอบเถียงและใช้เหตุผล เช่น ใช้คำว่า เพราะว่า
- รู้จักแม่สีหลักๆ คือ แดง เหลือง น้ำเงิน เขียว ส้ม
- สามารถจำที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์
- เข้าใจเรื่องเล่า รู้การเริ่มต้น ตอนกลาง และตอนจบ
- สามารถจำเรื่อง และเล่าได้
- มีความคิดสร้างสรรค์ และเล่าเรื่องได้
- เข้าใจหนังสือที่อ่านจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง
- วาดรูปสัตว์ คน สิ่งของได้
- เข้าใจและแสดงความเปรียบเทียบได้ เช่น ใหญ่กว่า
- จัดเรียงสิ่งของตามขนาด
- บอกตัวอักษรและตัวเลขได้ 2-3 ตัว
- เข้าใจ มากกว่า น้อยกว่า เท่ากับ
- นับสิ่งของได้ 10 อย่าง
- จำหมวดหมู่ได้ เช่น กลุ่มของสัตว์
- เข้าใจก่อน หลัง ข้างบน ข้างล่าง
- มีความคิดด้านการวางแผน เช่น การสร้างอย่างมีแบบแผน การเล่นละคนสมมติ การเล่นแบบหลายทางเลือก
- สามารถเข้าใจถึงเวลา เมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้

การพัฒนาด้านร่างกาย

- สามารถแต่งตัวได้โดยได้รับความช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย
- ขี่จักรยานสามล้อด้วยความชำนาญมากขึ้น อาจขี่จักรยานสองล้อได้

- ยืนกระต่ายขาเดียวได้นาน 5-10 นาที
- ใช้ข้อและส้อมได้ดี
- ใช้กรรไกรตัดเส้นตรงได้
- เริ่มถนัดซ้าย หรือขวา
- กระโดดข้ามสิ่งกีดขวางต่างๆได้
- ริ่งเหยาะๆ และริ่งบนปลายเท้า และริ่งข้ามสั้นๆได้
- กระโดดเชือกได้
- มีทักษะการประสานงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายได้ซับซ้อนขึ้น เช่น การเล่นสเก็ต การขี่จักรยานสองล้อ
- สามารถผูกเชือกทรงเท้าได้
- อาจจะสามารถคัดลอกรูปแบบและรูปร่างง่ายๆ ได้

การพัฒนาด้านอารมณ์ และสังคม

- คิดค้นเกมที่มีกฎง่ายๆ
- รวบรวมเด็กและของเล่นเพื่อเล่นละครสมมติ
- บางครั้งยังคงสับสนระหว่างเรื่องปรู้งแต่งและเรื่องจริง
- บางครั้งที่จะกลัวเสียงดัง ความมืด สัตว์ และคนบางคน
- รอคอยคิวและรู้สึกแบ่งปันได้ในบางเวลา
- ชอบเล่นเฉพาะกับเพื่อนสนิทเท่านั้น
- ชอบตัดสินใจเอง
- มีความอ่อนไหวต่อการรับรู้ความรู้สึกของเพื่อนเมื่อเห็นเขาโกรธหรือเสียใจ
- ชอบเล่นกับเพื่อน 2-3 คนในเวลาเดียวกัน อาจไม่พอใจเวลามีคนอื่นเข้ามาเล่นเพิ่ม
- เริ่มมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับความถูกต้อง และความผิด
- เล่นได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องอยู่ในความดูแลของพี่เลี้ยงตลอดเวลา
- สนุกสนาน กับการเก็บสะสม

แนวคิดสำหรับผู้เลี้ยงเด็ก

- ส่งเสริมเรื่องการประสานงานระหว่างอวัยวะต่างๆ ของร่างกายให้ทำงานดีขึ้น โดยเล่นเกมและทำตามผู้นำ เช่น การกระโดด การกระโดดเชือก การริ่งเหยาะ การร้องเพลง สอนการเดินรำพื้นบ้าน การเล่นเกม การทรงตัวบนท่อนไม้ การปีนต้นไม้ การผูกปมเชือกจากกรอบที่แข็งแรง
- สอนการเดินด้วยกระสอบ เดินสามขา เกมแบะโป้ง เกมแตะเป็น เพื่อพัฒนาด้านการเคลื่อนไหวต่างๆ
- เล่นเกมตบแผะ
- ช่วยให้เด็กได้ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงด้วยกรรไกร เช่น การตัดตัว
- พัฒนากล้ามเนื้อเล็กๆ โดยฝึกการใช้มือร้อยลูกปัดผ่านเชือกเส้นด้าย
- เรียนรู้การแยกแยะชิ้นส่วน และรวมชิ้นส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น แกะเครื่องมือช่างไม้และนาฬิกาที่ไม่ใช้แล้ว
- แสดงให้เด็กดูถึงการซ่อมของเล่น และหนังสือ
- เสริมการเล่นละครเข้ากับการอ่านทุกวัน ใช้โทนเสียงต่างๆกัน และบุคลิกที่แตกต่างกัน ขณะที่อ่านหนังสือที่เด็กคุ้นเคยแล้ว พยายามให้เด็กแสดงความคิดเห็นโดยให้เด็กแต่งเรื่องตอนจบด้วยจินตนาการของเด็กเอง

- ขอให้เด็กวัย 5 ขวบเล่านิทานให้เราฟัง ให้เขียนและตีพิมพ์ไว้ที่กำแพงหรือตู้เย็น
- ถามโดยใช้ประโยค ถ้า...อะไรจะเกิดขึ้น เช่น ถ้าเรื่องหนูน้อยหมวกแดง เปลี่ยนจากหมาป่าเป็นกระต่ายแล้วอะไรจะเกิดขึ้น ที่สำคัญ เด็กวัยนี้จะยึดติดกับกฎเกณฑ์ และสามารถพัฒนาเกมต่างๆ ตามกฎที่มากขึ้นและเป็นพิธีกรรมที่มากขึ้น

การพัฒนาของเด็กวัย 6-8 ขวบ

- เด็กอายุ 6, 7, 8 ขวบ นี้จะมีพัฒนาการที่สำคัญในวัยช่วง 6 ขวบแรกของชีวิต และพร้อมที่จะเติบโตและเรียนรู้ต่อไปในโรงเรียนประถมนี้จะเป็นกิจกรรมที่เกิดในชีวิตจริง การสมมติ การปรุงแต่งจะมีบ้างในการเรียนการสอน เด็กวัยประถมต้นนี้ ต้องการที่จะทำอะไรจริงๆ ถ่ายรูปจริง และเก็บสะสมสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
- เด็กวัยนี้จะมีสมาธิยาวขึ้น ดูเหมือนว่าเขาจะยึดติดกับสิ่งต่างๆ จนกระทั่งเรื่องนั้นได้จบลง การแก้ปัญหาหรือการแก้ปัญหาซ้ำ ในเรื่องการขัดแย้ง การทำงานร่วมกับเพื่อน ทำงานเป็นทีม และปฏิบัติตามกฎ
- ส่งเสริมเด็กให้อยากประสบความสำเร็จ โดยเสนอโอกาสให้เด็กสร้างรูปแบบจำลองต่างๆ การทำอาหาร การแกะสลัก การฝึกด้านดนตรี หรือการทำงานไม้
- ส่งเสริมเด็กในเรื่องการเก็บสะสมสิ่งต่างๆ โดยให้เขาได้ทำกล่องพิเศษ หรือหนังสือพิเศษ สำหรับเก็บสิ่งของของเด็กที่ต้องการสะสม
- ส่งเสริมการอ่านและการเขียน โดยให้เด็กคิดเรื่องราวต่างๆ การสร้างเพลง เพื่อการแสดงและการแสดงหุ่นมือ จากหนังสือพิมพ์ เหตุการณ์บนทีกต่างๆ ทศนศึกษาหรือทำการทดลอง
- ส่งเสริมเด็กให้มีการสำรวจโลกภายนอก โดยมีการจัดไปชมพิพิธภัณฑ์ ทำงานในสถานที่ต่างๆ และละแวกเพื่อนบ้านกัน ขอความช่วยเหลือจากชุมชนต่างๆ

การพัฒนาด้านสติปัญญา

- สามารถเขียนหนังสือกลับหน้ากลับหลังได้
- สนใจการอ่าน
- มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ขึ้น
- สนใจเรื่องมายากล และสิ่งมหัศจรรย์
- สามารถเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่าง ชายและขวา
- เริ่มเข้าใจเวลา และวันสัปดาห์

การพัฒนาด้านร่างกาย

- ทักษะการใช้กรรไกรและเครื่องมือเล็กๆ ตีขึ้น
- สามารถผูกเชือกรองเท้าได้
- สามารถลอกแบบและรูปร่าง ตัวหนังสือและตัวเลขได้
- สามารถเขียนชื่อได้

การพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม

- เพื่อนเริ่มมีบทบาทที่สำคัญขึ้น
- เด็กหญิงสนใจเล่นกับเด็กหญิง เด็กชายสนใจเล่นกับเด็กชาย
- อาจมีเพื่อนที่ดีที่สุด และมีศัตรู

- มีความต้องการทำในสิ่งที่ดี ๆ และทำสิ่งที่ถูกต้อง
- การถูกวิพากษ์วิจารณ์ และความล้มเหลวเป็นสิ่งที่เด็กวัยนี้ไม่ยอมรับ
- หากพฤติกรรมหรืองานที่โรงเรียนของเด็กถูกละเลยหรือถูกเมิน เด็กอาจจะเสียใจ

แนวคิดสำหรับผู้เลี้ยงดูเด็ก

- ให้โอกาสสำหรับการเล่น เช่น การปาเป้า การวิ่ง การกระโดดเชือก เล่นกายกรรมและเต้นแอโรบิค
- ให้โอกาสในการพัฒนาความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ เช่น การเล่นเกมง่ายๆ บนโต๊ะ เล่นไฟ เล่นโดมิโน
- ให้โอกาสเด็กได้เล่นเกมที่ไม่ต้องแข่งกัน เช่น การต่อจิ๊กซอว์ การปลูกต้นไม้ในสวน
- ให้เด็กเขียนการ์ดขอบคุณ การสุขสันต์วันหยุด พร้อมคำอวยพร
- ให้โอกาสเด็กได้จัดเรียง จัดกลุ่ม จับคู่ การนับ ในสถานการณ์จริง เช่น การจัดโต๊ะ
- ช่วยเด็กเรียนรู้การสร้างกฎเกณฑ์และการเล่นเกมง่ายๆ ในกลุ่มเล็กๆ
- เพื่อให้เด็กเข้าใจและคุ้นเคยค่าแสดงความรู้สึก โดยให้ค่าเหล่านั้นเวลาเด็กมีอาการอย่างนั้น เช่น ฉันเห็นเธอเศร้า เมื่อเธอต้องกลับบ้าน ฉันเห็นเธอโกรธเพื่อนของเรา
- สังเกตเวลาเด็กเล่นด้วยกัน สอนให้เด็กรู้จัก ขอร้อง โกล่เกลี่ย ตอรอง และขอโทษ
- ตั้งคำถามอย่างเคร่งขรึม พูดกับเด็กว่าอะไรจะเกิดขึ้น และทำไม และต้องให้คำตอบแก่เด็กเพื่อให้เขาเข้าใจ
- สรรหาคำขอบคุณ ชมเชยเด็กเพื่อให้เด็กเข้าใจถึงคุณค่าในสิ่งที่เขาทำจริงๆ เช่น "โอ้โห... หนูวางของเล่นแบบนั้นแหละคะ เยี่ยมเลย หนูช่วยครูได้จริงๆ ด้วย ขอบใจจะ" ตีกว่าจะพูดว่า "หนูทำได้ดีจัง"
- จัดเตรียมสถานที่ สำหรับให้เด็กอยู่ตามลำพัง เช่น กล้องกระดาษขนาดใหญ่
- เวลาที่เด็กกลัวมากเราต้องแสดงความมั่นใจให้เด็กเห็นว่าสิ่งเลวร้ายต่างๆ จะไม่เกิดขึ้นกับพวกเขาอีกแล้ว
- ควรให้เด็กเข้าห้องน้ำด้วยตนเองได้แล้ว และให้พวกเขาล้างมือทุกครั้ง หลังออกจากห้องน้ำ โดยฝึกให้เป็นนิสัย
- จงอดทนกับความไม่เรียบร้อยที่เกิดขึ้นกับพวกเขาๆ ยอมเสียเวลามากมายในการเก็บทำความสะอาด ให้เก็บของเล่นต่างๆ ในที่ต่างๆ เพื่อเด็กจะได้หยิบเล่นเองได้ง่าย
- เด็กจะสนใจในเรื่องตัวเลขมากขึ้น ปลอ่ยให้เขานับเลข เช่น แก้ว ไข่ไม้ กลอง กระดิ่ง เด็กที่ขาดเรียน
- ให้เด็กได้สนุกรสนานกับความตลก ความไร้สาระ อ่านเรื่องตลกซ้ำๆ การเล่นเกม ทำนองต่างๆ จากหนังสือ จากที่โรงเรียน และทีวี
- ให้โอกาสเด็กในการแสดงละครความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ สอนให้เด็กรู้จักการเคลื่อนไหวร่างกายในบทละครต่างๆ เป็นดอกไม้ หิมะตก ไข่ไม้ ฝนตก หนอน งู เสื้อผ้าที่ตากไว้ลอยไปตามลม

การพัฒนาของเด็กวัย 9-11 ขวบ

- เด็กวัย 9-11 ขวบนี้จะมีการพัฒนาด้านความรู้สึกของตนเอง และต้องการให้สังคมยอมรับในการที่ตนเองจะประสบความสำเร็จ เพื่อนจะมีความสำคัญมากขึ้น มีการใช้รหัสลับเฉพาะ ความหมายของคำ และการใช้ภาษาและรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความสนิทสนมในกลุ่มเพื่อนของตนได้ดียิ่งขึ้น เพื่อนสนิทมักเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน ถึงแม้ว่ากลุ่มเด็กวัยนี้ จะเริ่มให้ความสำคัญกับเพศตรงข้ามมากขึ้น
- จงเตรียมใจให้พร้อมสำหรับการดูแลเด็กวัยนี้ เพราะบ่อยครั้ง จะไม่ต้องการการดูแลเอาใจใส่ จากผู้ใหญ่ หรือพี่เลี้ยงเด็กอีกต่อไป แม้กระนั้นก็ตาม เด็กวัยนี้อาจจะถูกกละเลยให้ดูแลตัวเอง เด็กรู้สึกเหงา ไม่มีความสุข และบางครั้งจะรู้สึกตกใจกลัว ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้เด็กหันเข้าหายาเสพติด เพราะฉะนั้นควรมีเวลาให้เด็ก เมื่อเขาเรียกร้องในทันที และต้องเรียนรู้อุปนิสัยของเพื่อนลูกด้วย เพื่อไม่ให้ชักนำไปในทางที่ผิด เพราะวัยนี้จะเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่

การพัฒนาด้านสติปัญญา

- สนใจอ่านหนังสือนิยาย วารสาร และหนังสือแนววิธีการต่างๆ
- อาจสนใจในงานอดิเรก และการเก็บสะสม
- มักจะฝันเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดในอนาคต

การพัฒนาด้านร่างกาย

- โดยทั่วไปเด็กหญิงจะมีความเจริญเติบโตตามวัยทางร่างกาย เร็วกว่าเด็กชาย 2 ปี
- เด็กหญิงจะเริ่มมีประจำเดือน

การพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม

- พิธีกรรม กฎเกณฑ์ รหัสลับ ภาษาเพี้ยนที่ใช้ในกลุ่ม เป็นเรื่องธรรมดาสำหรับเด็กวัยนี้
- การระเบิดความโกรธออกมามีน้อยลง
- เห็นความสำคัญเล็กน้อย หรือ ปฏิเสธการใช้อำนาจของผู้ใหญ่

แนวคิดสำหรับผู้เลี้ยงดูเด็ก

- ให้โอกาสในการฝึกฝนทักษะ เช่น การทำอาหาร การเย็บปักถักร้อย การออกแบบ การแสดงหุ่นมือ การแสดงบนเวที สิ่งเหล่านี้จะเป็นการฝึกทักษะ และใช้ความสามารถของเด็กให้เกิดประโยชน์
- จัดหาเวลาและสถานที่สำหรับเด็กวัยนี้ อยู่คนเดียวตามที่เขาต้องการ มีเวลาในการอ่าน เวลาในการฝันกลางวัน หรือสถานที่การทำงาน โรงเรียนที่ไม่มีใครคอยรบกวน เช่น ห้องสมุด
- ส่งเสริมให้เด็กได้เข้าร่วมในชมรม หรือกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น มีหลายกลุ่มที่สนับสนุนการฝึกทักษะด้วยโครงการ หรือกิจกรรมมากกว่า อยู่ในความดูแลในโครงการดูแลเด็ก
- ให้เด็กที่โตกว่าช่วยเหลือเด็กที่อ่อนกว่า แต่ไม่ควรให้ช่วยมากเกินไปจนความจำเป็น ควรปล่อยให้เด็กได้มีเวลาเล่น และผ่อนคลาย
- ให้เด็กได้มีโอกาสเล่นเกมที่ต้องใช้กลยุทธ์ เช่น การเล่นเกมหมากรุก ฯ
- ต้องให้อาหารในปริมาณที่เพียงพอแก่เด็ก เด็กโตจะต้องการอาหารมากขึ้น
- ความสามารถในการแก้ไขปัญหาวิกฤต

จากหนังสือ

- Conflict resolution education (1996) by
- Office of juvenile justice and delinquency prevention
- Save and drug-free schools program US. Department of education

ระยะแรกถึงระยะ 8 ขวบ (ถึง ป.2)

- สามารถเลือกที่จะทำได้จากความคิดเห็นหลากหลาย
- รู้ว่าจะทำให้เกิดความยุติธรรมกับตนเอง และผู้อื่นได้อย่างไร
- สามารถอธิบายได้ว่า ทำไมไม่ยุติธรรม
- สามารถอธิบายถึงแผนการที่ขจัดความขัดแย้งได้อย่างชัดเจน

- เข้าใจถึงความหมายของแผนการณ์ที่ตกลงกันไว้ และคุณค่าความเชื่อถือแผนการณ์นั้น

ระยะ 9-11 ขวบ (ถึง ป.3-5)

- สามารถประเมินปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในลักษณะที่ปะทะกัน หรือหนีไม่สู้หน้ากัน
- รู้หนทางที่จะจัดการกับตนเองเมื่ออยู่ในภาวะความขัดแย้ง
- เลือกหาที่จะทำให้เกิดความยุติธรรมกับทุกคน ซึ่งมีใช้เพื่อสนองตอบ ต่อความต้องการของฝ่ายตนฝ่ายเดียว
- ประเมินความต้องการของตนเองและของผู้อื่น โดยอาศัยมาตรฐานของความยุติธรรม
- สามารถแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ชนะกับสิ่งที่ต้องชนะกัน
- ทำข้อตกลงได้อย่างชัดเจนโดยกำหนดว่า ใคร อะไร เมื่อไร และอย่างไร

ระยะ 12-14 ขวบ (ป.6-ม.2)

- ทดลองสรุปว่าอะไรควรจะเป็นไปได้
- คิดถึงผลกระทบที่จะตามหนทาง ที่ได้เลือกไว้ในระยะสั้น และระยะยาว
- สามารถมีความคิดริเริ่มโดยปราศจากความชื่นชอบของผู้อื่น
- กำหนดมาตรฐานภายนอก เพื่อให้เกิดความยุติธรรม เช่น มาตรฐานทางกฎหมาย กฎระเบียบของโรงเรียน นำมาใช้ในการประเมินความต้องการ และแก้ไขปัญหา
- ต้องตระหนักถึงประสิทธิภาพของข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาที่ต้องยุติธรรม เป็นจริงได้ และสามารถนำไปปฏิบัติได้

ระยะ 15-18 ขวบ (ม.4-ม.6)

- สามารถใช้ขบวนการแก้ไขปัญหา เมื่ออยู่ในบทบาทสนทนา ที่มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น
- สามารถเลือกใช้ข้อตกลงใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ที่สุดกับตนเองและผู้อื่น
- สามารถหาหนทางปรับปรุงข้อตกลงที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น
- สามารถประมวลความตั้งใจ และความสามารถของตนเอง และผู้อื่น ไปสู่การวางแผนการปฏิบัติได้อย่างดี
- สามารถทำปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการทำข้อตกลงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- สามารถกำหนดมาตรฐานความยุติธรรมจากภายนอกมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น
- ปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างซื่อสัตย์ และสนับสนุนให้ผู้อื่นทำตามด้วย

การสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ระยะแรกเกิดถึง 8 ขวบ

- สามารถร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนๆ ได้ง่าย ๆ และคาดคะเนได้ว่า จะมีผลกระทบอะไรบ้างที่เกิดขึ้น และในที่สุด ก็ สามารถเลือกวิธีการแก้ไขได้
- สามารถเข้าร่วมการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ได้ โดยมีเด็กที่มีอายุมากกว่า หรือผู้ใหญ่คอยให้คำปรึกษา

ระยะ 9-11 ขวบ

- สามารถมีความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ได้โดยไม่มีที่ปรึกษา

ระยะ 12-14 ปี

- สามารถร่วมสร้างโครงการใหม่ๆ กับเพื่อนหรือผู้ใหญ่ได้
- สามารถเข้าร่วมขบวนการฝึกฝนให้หัดคิดริเริ่มโครงการใหม่ๆ กับเพื่อนที่มีความขัดแย้งกันอยู่บ้าง
- สามารถเข้าใจว่าปฏิสัมพันธ์ กับของทุกๆ สิ่งอาจจะก่อให้เกิดความคิดใหม่ๆ ขึ้นได้
- สามารถสอนนักเรียนรุ่นน้อง ให้หัดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ได้

ระยะ 15-18 ปี

- สามารถมีความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ได้กับกลุ่มคนที่ไม่คุ้นเคย
- สามารถสอนเพื่อน หรือผู้สูงอายุกว่า ให้มีความคิดริเริ่มใหม่ๆ ได้
- มีความคิดใหม่

ในด้านการตัดสินใจปัญหา

วัยเด็กถึง 8 ขวบ

- สามารถเข้าร่วมอภิปรายในการตัดสินใจได้ โดยมีครู หรือผู้สูงอายุกว่าให้คำแนะนำ

ระยะ 9-11 ขวบ

- สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนในห้องเรียนที่มีความขัดแย้งกัน

ระยะ 12-14 ปี

- สามารถช่วยจัดการหาข้อสรุปในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของนักเรียนรุ่นน้อง

ระยะ 15-18 ปี

- สามารถจัดการหามติข้อสรุป ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชนต่างๆ
- สามารถช่วยเหลือในการหามติข้อสรุปของที่ประชุม ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งได้

ที่มา www.cha-lad.com